

Sala sockenkyrka

Landskap/län: Västmanland/Västmanlands län

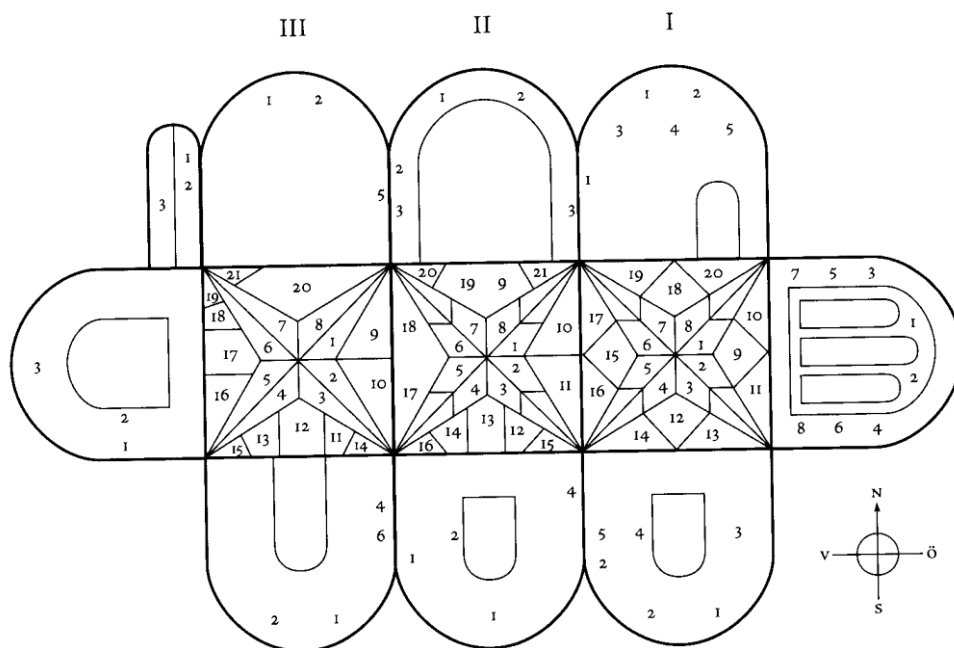
Kyrkoorganisation: Västerås stift, Sala församling

Plats: Sala kommun, strax norr om Sala tätort

Koordinater: 59°55'55.7"N 16°37'2.8"Ö

Målningarnas skapelseid: troligen 1473

Målningarnas kondition: God

Kyrkan uppfördes förmodligen omkring 1300. Kyrkans valv slogs under den senare delen av 1400-talet.

Kyrkans valv målades sedan av Albertus Pictor, som i denna kyrka har singerat målningarna. Man har antagit att målningarna kan dateras 1473, vilket stämmer väl i tiden med valvslagningen. På 1700-talet kalkades målningarna över. Kalkmålningarna knackades fram igen och konserverades i början av 1930-talet i samband med att kyrkan genomgick en stor restaurering.

Målningarna idag

Kyrkan har tre dekorerade stjärnvalv. Målningarna är ofta av rätt god kvalitet, fränsett i första travén där de flesta motiven är utplånade. Restaureringen som gjordes när målningarna knackades fram var förhållandevis försiktig. Väggmålningarna är oftast fragmentariska eller utplånade. Vapenhuset har ett kryssvalv med fyra målningar som är rätt välbevarade.

Målningarnas tillgänglighet

Kyrkan har en orgelläktare vid kyrkans västra travé. Orgeln täcker ingen av det västra valvets målningar. Däremot står orgeln på sådant sätt att den påverkar möjligheterna att på ett optimalt sätt fotografera en del av valvets målningar, detta gäller särskilt västra valvkappan. Själva orgelläktaren döljer något motiv på nordöstra pelaren. Ett skåp på orgelläktaren skymmer nedre delen av en målning på nordöstra pelaren.

Travé I

Valvet

- 1–8. Änglar i blomkalkar med språkband, numera i stort sett utplånade.
9. Utplånat motiv. Möjligtvis Fågel Fenix som pendang till motiv 15.
10. Evangelistsymbol, numera utplånad.
11. Evangelisten Matteus symbol, numera i stort sett utplånad.
12. Marias förhärligande.
13. S:ta Katarina, numera i stort sett utplånad.
14. Krönt kvinnligt helgon, numera utplånat.
15. Fågel med fragment av språkband. Möjligtvis Pelikanen med sina ungar.
16. Evangelisten Johannes symbol, numera utplånad.
17. Evangelistsymbol, numera utplånad.
18. Marias kröning (jfr BP 36/.q.).
19. Kvinnligt helgon utan attribut.
20. S:ta Barbara.

Östra pilasterkapitälén

1. Fabeldjur med korsade halsar. (N)
2. Hund som biter hare. (S)

Östra väggen

1. Vapen, numera utplånat.
2. Jakob Ulvsson vapen kombinerat med ärkestiftets, numera fragmentariskt.
3. Figur med språkband i molnkrans, numera i stort sett utplånad. Kanske Johannes Döparen, som pendang till motiv 4.
4. Kristus med språkband i molnkrans.
5. Apostlarna Petrus och Paulus, fragment. Inga attribut är synliga. Förmodligen del i *Credo*-svit.
6. Apostlarna Jakob d.ä. och möjligen Jakob d.y., fragment. Förmodligen del i *Credo*-svit.
7. Utplånat.
8. Två apostlar, fragment. En av apostlarna kan vara Johannes. Förmodligen del i *Credo*-svit.

Södra väggen

1. Johannes Döparens martyrium (Luk 1:57–80, 3:1–20) (fragment).
2. Herodes gästabud, fragment (Matt 14:6 ff).
- 3–5. Fragment av figurscener.

Norra väggen

1. *Noli me tangere* (Rör inte vid mig), dvs. Kristus som örtagårdsmästare, när han uppenbarar sig för Maria Magdalena vid tiden närmast efter uppståndelsen (Joh 20:11–18; jfr BP 31/.l.).
2. Tomas tvivel (Joh 20:24–29; jfr BP 33/.n.) och Måltiden i Emmaus (Luk 24:28–49).
3. Apostel.
4. Kristi himmelfärd (Luk 24:50–53; Apg 1:9–11; jfr BP 34/.o.).
5. Pingstundret, dvs. den Helige Andes utgjutande över apostlarna (Apg 2:1–4; jfr BP 35/.p.).

Pilastrarna mellan travé I och II

1. Drakliknande fabeldjur. Därunder gestalt med gloria och kräkla (helig biskop?), fragmentarisk.
2. Huskatt.
3. S:ta Anna själv tredje.
4. S:t Mikael i kamp mot djävlar.

Travé II

Valvet

- 1–8. Änglar i blomkalkar.
9. Yttersta domens förebud. Första dagen: Havet höjer sig som en vägg (jfr Jes 8:7–8).
10. Andra dagen: Havet sjunker undan så mycket att det knappt syns.
11. Tredje dagen: Fiskar och havsvidunder kommer upp på land.
12. Fjärde dagen: Vatten och hav brinner.
13. Femte dagen: Träden och örterna svettas blod och fåglarna församlas.
14. Sjätte dagen: Husen störtar samman och förgås i eldslågorna (Upp 16:19).
15. Abel (1 Mos 4:4). Abel ses som symbol för Kristus, men även för Kyrkan.
16. Kain (1 Mos 4:3–5). Kain ses som typologisk förebild för Synagogan.
17. Antikrists predikan (1 Joh 2:18 ff).
18. Besegrandet av Antikrist. S:t Mikael's huvud och ena vinge, delvis utplånade.
19. Profeterna Elia och Henok kommer tillbaka från paradiset för att predika för människorna.
20. David med slunga.
21. Goljat med svärd.

Södra väggen

1. S:t Göran med prinsessan som leder draken i band.

Målningarna på resten av väggen är i stort sett utplånade.

Norra väggen

1. Fastspikande av Jesus på korset (Mark 15:24).
2. Jesu Kristi korsfästelse (Matt 27:35; Mark 15:24 f; jfr BP 25/.e.).

Målningarna på resten av väggen är av senare datum.

Pilastrarna mellan travé II och III

1. Språkband med signering. (SO) *Albertus Ymmenhusen* ...
2. Språkband med bön, troligen pendang till föregående signering. (Nordost.) ... (*pro*)*piciare, Domine Deus. Amen.*
3. Judas Iskariot, som hängt sig, efter att ha förrått Jesus. (Matt 27:3; jfr BP.) (NO)
4. Groteskt huvud med svans. Där ovanför i gördelbågen två figurer som håller rankverk. På andra sidan en likadan figur. (S)
5. Drake som biter sig i svansen.
6. Drake som ligger på rygg.

Travé III

Valvet

1. Simson bänder isär lejonets käftar (Dom 14:5–6; jfr BP 28/.h.).
2. Delila klipper Simsons hår (Dom 16:16–22).
3. Isak och Esau (1 Mos 27:1–5).
4. Jakob med ett fat i händerna och Rebecka med ett par upphängda killingskinn (1 Mos 27:14).
5. Rebecka klär Jakob i ett killingskinn (1 Mos 27:16).
6. Jakob inför sin far Isak (1 Mos 27:18).
7. Noas skam (1 Mos 9:20–25; jfr BP 23/.c.).
8. Noas skam (1 Mos 9:20–25; jfr BP 23/.c.).
9. Yttersta domens förebud. (Fortsättning från travé II nr 9–14.) Sjunde dagen: Klipporna rämnar.
10. Åttonde dagen: Hela jorden bävar (jfr Jes 13:13; Matt 24:7; Upp 6:12; 8:5; 16:18).
11. Nionde dagen: Jorden och bergen utjämnas (Upp 16:20).
12. Tionde dagen: Människorna går ur sina hålor, fyllda av fruktan.
13. Elfte dagen: De döda kommer upp ur sina gravar för att invänta uppståndelsen.
14. Brodermordet, dvs. Kain dödar Abel (1 Mos 4:8).
15. Kain inför Gud (1 Mos 4:9–10).
16. Tolfte dagen: Sol, måne och alla stjärnor faller ner (jfr Matt 24:29; Mark 13:25; Upp 6:13).
17. Trettonde dagen: Allt levande dör för att uppstå tillsammans med de döda.
18. Fjortonde dagen: Himmel och jord brinner (jfr 2 Pet 3:10–12).
19. Vildman som skjuter med båge. (NV hörnet vid pelaren.)
20. Yttersta domen (Matt 25:31–46; 1 Tess 4:16 f; Upp 1:7 f; jfr BP 37/.r.).
21. Mannen i trädet, vars stam avsågas av Döden. (NV svickeln.)

Södra väggen

- 1–2. S:t Olofs kappsegling.

Västra väggen

1. Jesu intåg i Jerusalem (Matt 21:1–11; jfr BP 14/o).
2. Olof med yxa. (Fönstersmygen.)
3. Jesse rot, dvs. profeter och Jesu anfäder framställda i ett ”stamträd”. (Sköldbågen: Jes 11:1 f; Rom 15:12.)

Norra väggen

1. Jesus inför Herodes (Luk 23:7 f).
2. *Ecce homo* (Här är mannen)! Jesus visas upp för folket (Joh 19:5) vid förhöret inför Pilatus (jfr BP 22/.b.).

Nordvästra pelaren

1. Två drakar som är placerade mot varandra. (På läktaren.)
2. Helgon. (V väggen.)
3. Två stridande groteska figurer med språkband mellan.

Vapenhuset

Valvet

1. Bikt och avlösning. (Ö valvkappan.)

2–4. Djurfäbel.